

Jordi Sarsanedas i Vives

E l dia 16 de novembre passat moria a

Barcelona el nostre company Jordi Sarsanedas i Vives, membre emèrit de la nostra Secció Filològica i un dels escriptors catalans més importants de la segona meitat del segle xx.

Jordi Sarsanedas va néixer a Barcelona, a l'esquerra de l'Eixample, el dia 3 de setembre de 1924. A la seva mort, doncs, Jordi Sarsanedas feia poc que havia complert els vuitanta-dos anys. En uns dels seus mites, els dels americans, Sarsanedas ens parla dels seus orígens: «En principi [ens diu] la meva gent és de la plana de Vic. O més ben dit, guillers [és a dir, de les Guillerries] que han anat pujant el Ter teixint i morint». Després, en unes declaracions, completa aquesta notícia: «la família paterna, exactament, ve d'Osor, on encara hi ha la casa de Can Sarsanedas. Però l'avi ja va néixer a Roda de Ter». I des d'allí, els Sarsanedas ja no van anar més amunt, sinó que, com tanta i tanta gent, van baixar a Barcelona, on ja va néixer el seu pare, que es deia Ramon Sarsanedas i Oriol. Pel que fa a l'avi matern, és a dir, l'avi Vives, era de l'Alt Camp i de jove també va fer cap a Barcelona, on es va instal·lar. Jordi Sarsanedas, doncs, era un barceloní de segona generació, cosa que vol dir un barceloní de cap a peus, pels quatre costats.

Jordi Sarsanedas va ser un lector precoç, i poetes com Josep Carner, Salvat-Papasseit i Josep Maria de Sagarra li van ser familiars molt aviat. Però va venir la guerra de 1936 i Jordi Sarsanedas, gairebé es podria dir inevitablement, no va deixar de patir-ne els efectes, encara que, en el seu cas, sense dramatisme i sense conseqüències funestes. Les circumstàncies que es van produir al nostre país després de l'inici de la guerra van fer que la família Sarsanedas s'expatriés i anés a residir a França. Van ser quatre anys de residència en aquest país, durant els quals el noi Sarsanedas va continuar els seus estudis amb una certa normalitat, i que van representar un sòlid inici en el coneixement de la llengua francesa i de la seva cultura. De tornada a Barcelona, l'any 1941, Sarsanedas hi

va acabar el batxillerat francès, que havia començat a França. Després va seguir cursos de llicenciatura i va obtenir el títol a Tolosa de Llenguadoc. I havent acabat els estudis al Liceu Francès de Barcelona, va passar de ser-ne alumne a ser-ne professor. I no solament del Liceu Francès sinó també de l'Institut Francès, aleshores dirigit pel geògraf Pierre Deffontaines, situat al local de la Gran Via, on tenien lloc els famosos cursos del vespre, que en aquella època van tenir una significació i una influència molt especials. De fet, som molts els de la meva generació que la primera coneixença que tenim de Jordi Sarsanedas ve d'aquells cursos realment memorables. Fins i tot els qui no érem alumnes seus, com ara jo mateix, ja sabíem que aquell jove professor autòcton, de gran estatura, amb l'aire potser una mica absent, era un escriptor català qualificat. Potser més exactament, sabíem, malgrat la desinformació general, que *monsieur* Sarsanedas era una figura significada d'aquell moviment de represa de les nostres lletres que aleshores ja començava a sortir de les catacumbes i agafar un relleu digne de consideració.

El primer recull de poemes de Jordi Sarsanedas, amb el qual es va donar a conèixer, *A trenc de sorra*, va aparèixer l'any 1948, el mateix any en què se'n va anar a Escòcia, a explicar llengua i literatura catalanes a la Universitat de Glasgow. Aquell primer llibre de poemes, *A trenc de sorra*, li va ser publicat per Antoni Ribera, en una edició semiclandestina, fet, naturalment, que en restringia la difusió, però que ja va situar Jordi Sarsanedas com un dels poetes més notables de les noves generacions, com ho demostra el fet que, al cap de tres anys, Joan Triadú ja va incloure tres d'aquells poemes en la seva cèlebre i polèmica antologia de l'any 1951, que va venir a fer el punt de la poesia catalana al tombant del mig segle. Els poemes següents de Jordi Sarsanedas apareixen l'any 1952 en el llibre *Vuit poetes*, que, com diu el títol, és una obra col·lectiva: els altres set poetes (de fet, sis poetes i una poetessa) són Joan Triadú, Rosa Leveroni, Josep Romeu i Figueras, Joan Barat, Salvador Espriu, Joan Perucho i Josep Palau i Fabre. L'any 1954 guanya el Premi Óssa Menor, que ve a ser el precedent del Carles Riba actual, amb el llibre de poemes *La Rambla de les Flors*, que molts consideren el seu llibre de poesia més significatiu, i que conté, certament, un dels seus poemes més representatius, «Petit monument a Joan Salvat-Papasseit», un dels poetes per qui Sarsanedas sentia una devoció especial, que es pot dir que ja li venia de la infantesa, car els poemes de Salvat ja formaven part de la biblioteca paterna. Va aparèixer després el breu opuscle *Algunes preguntes, algunes respostes*, a la col·lecció «La Font de les Tortugues», de Palma de Mallorca, i cloent, o mig cloent, aquest primer cicle de l'obra poètica de Jordi Sarsanedas, *Postals d'Itàlia*, llibre escrit efectivament a Itàlia, on Sarsanedas va fer una estada de tres anys i va exercir unes activitats que no tenien relació amb el món de les lletres però que no van deixar de ser-li intel·lectualment profitoses. Tots aquests reculls de poemes, més alguns d'altres,

inevitablement esparsos, van ser recollits l'any 1989 al volum *Fins a un cert punt*, que aplegava doncs, tota l'obra poètica de Sarsanedas fins aquell moment. Però, contra el que ha pogut semblar, la veu de Sarsanedas encara no s'havia extingit en el camp de la poesia. Tres reculls de poemes apareguts en els darrers anys, *Cor meu, el món, L'enlluernament, al cap del carrer* i *Com una tornada, sí* (tres títols que tenen en comú que contenen una coma), coronen esplèndidament l'obra poètica de Jordi Sarsanedas. Es podria afirmar que entre aquests tres llibres no sembla haver-hi cap solució de continuïtat. Tots ells sense cap pròleg ni justificació ens apareixen com una mena de continuïtat poètica que només el ritme de creació i publicació ha dividit en tres reculls. D'aquest tríptic caldria destacar un mot, o més aviat un concepte que un mot, diríem el de la llum.

Jordi Sarsanedas havia declarat en alguna ocasió que no havia obert mai botiga de poeta, ni de poeta ni d'escriptor. Volia dir, segurament, que la seva producció literària era poc regular, més aviat intermitent. Però el fet és que molt aviat es consagrà no solament com a poeta sinó també com a prosista, com a narrador. Com és ben sabut, la consagració li vingué amb *Mites*, un recull de narracions que tot seguit fou saludat com una obra excepcional, com una fita de la narrativa catalana del segle xx, per diversos crítics i comentaristes exigents, com Salvador Espriu i Joan Triadú, entre molts més, i al cap de cinquanta anys de la seva aparició (el 1954, després d'haver obtingut el Premi Víctor Català de l'any anterior), els *Mites* de Jordi Sarsanedas han confirmat els averanys a què es van arriscar els seus avaladors. Avui, per a molts, Jordi Sarsanedas és essencialment un poeta. Per a d'altres, en canvi, és l'autor dels *Mites*. Una cosa no exclou l'altra. Es tracta d'afirmacions que, més que no pas complementàries, s'interfereixen l'una amb l'altra, i en ve a resultar una afirmació única, més rica i més plena de sentit. De fet, abans dels *Mites*, Sarsanedas ja havia publicat un relat breu, que té un títol fascinant, *Contra la nit d'Oboixangó*, que ha estat, naturalment, repetidament reeditat. A més, en la primera edició de *Mites*, l'any 1954, en un d'aquells volumets de la «Biblioteca Selecta», s'inclouien, per exigències editorials, unes altres narracions deslligades dels *Mites*, entre les quals caldria destacar, potser, «Un diumenge a Clarena», el quasi conte anglès «Alè i síndria» i, sobretot, un altre relat antològic, «Dues noies». Tots els contes de Jordi Sarsanedas (llevat dels contes infantils) van ser aplegats, l'any 1994, en un volum de la col·lecció «Les Millors Obres de la Literatura Catalana», titulat, simplement, *Contes 1947-1969*, que inclouïa, per tant, els relats dels reculls *Plou i fa sol* i *El balcó*. Escau de precisar que formaven part d'aquest darrer recull els relats «No jugo», que havia aparegut abans en l'obra col·lectiva *Els set pecats capitals* en homenatge a Víctor Català; «La proesa de Ritter Hans von Altenberg», aparegut a mitjan anys cinquanta en una col·lecció singular que es deia «Els Autors de l'Ocell de Paper», i «Vaig perdre una bala i aleshores van passar moltes coses més»,

aparegut primer a les pàgines de la revista *Cavall Fort*. Sarsanedas és autor també de dues novel·les, *El martell*, potser la més discutida de les seves obres, i *La noia a la sorra*, amb la qual va guanyar el Premi Josep Pla l'any 1980. Diversos contes infantils, signats sovint amb pseudònim i publicats especialment a la revista *Tretzevents*, completen l'obra narrativa de Jordi Sarsanedas. Però cal afegir-hi, encara, el seu darrer recull de contes, *Una discreta venjança*, l'aparició del qual, ara fa tot just un any, va ser saludada amb entusiasme per tota la crítica.

La producció literària de Jordi Sarsanedas es completa encara amb altres textos, com la seva participació en l'obra col·lectiva *Cita de narradors*, amb Josep M. Espinàs, Manuel de Pedrolo, Joan Perucho i Maria Aurèlia Capmany, que l'any 1957 (ara farà cinquanta anys!) va guanyar el Premi Josep Ixart; el recull *Paraules per a unes imatges*, que és el conjunt de textos apareguts a *Serra d'Or* i amb els quals glossava aquelles portades de les revistes que consistien en la reproducció d'una obra d'art; les traduccions, del francès i de l'italià, i, finalment, la traducció de poesies del català al francès.

De fet, Sarsanedas podia afirmar amb tota la raó que ell no havia obert botiga d'escriptor. Hauria estat una botiga massa desatesa, perquè una bona part del temps de Jordi Sarsanedas se'n va anar en activitats que eren, certament, les pròpies d'un servidor de la cultura però que no es dedicaven precisament a la creació literària. En primer lloc, la docència, durant molts anys, al Liceu Francès, a l'Institut Francès i a l'Escola Aula; la seva participació en la famosa Agrupació Dramàtica de Barcelona, en què va dirigir *Cruma*, de Pedrolo, i la primera representació de *Primera història d'Esther*, de Salvador Espriu, en la qual ell mateix va interpretar el paper d'Altíssim, una interpretació sobirana que els qui assistírem a la funció no oblidarem mai; la seva intervenció en aquella fabulosa aventura que es deia Edigsa, que els anys seixanta es va atrevir a editar discos en català, i, finalment, la seva dedicació professional, com a redactor en cap de la revista *Serra d'Or* des de 1964 fins a la seva jubilació. I, encara, va presidir el Pen Club Català, va ser el degà de la Institució de les Lletres Catalanes i va presidir també, durant dos mandats, la Junta Directiva de l'Ateneu Barcelonès. I és molt plaent de dir que la seva extraordinària trajectòria de creador literari i de servidor de la cultura i del seu país li ha estat reconeguda amb el Premi d'Honor Jaume I, la Lletra d'Or, la Creu de Sant Jordi i, l'any 1994, el Premi d'Honor de les Lletres Catalanes.

Jordi Sarsanedas va ser un mestre de la paraula en el sentit més ampli, més extens i més complet del terme. A propòsit de la seva obra literària hi havia qui el volia relacionar amb el Noucentisme, qui amb el Surrealisme. Ell es plaïa a dir que es considerava un postnoucentista, per la voluntat de tractar la llengua d'una manera artística, amb la màxima exigència, i també, al mateix temps, postsurrealista, per la llibertat que reivindicava.

va per a la imaginació. D'altra banda, Jordi Sarsanedas, bon barceloní, em deia una vegada que s'insurgia quan sentia a dir que a Barcelona tothom parla tan malament. Si algú podia insurgir-se contra aquesta generalització era certament ell, que, amb la seva veu greu i modulada, era, al costat d'un mestre de la paraula escrita, un mestre de la paraula parlada.

L'any 1991, Jordi Sarsanedas va ser elegit membre numerari de la Secció Filològica del nostre Institut, pels seus mèrits com a escriptor, i com a escriptor que té la convicció que el llenguatge és alguna cosa més que un mer mitjà de comunicació. Com diu el nostre president, Joan Martí, en l'article que li va dedicar a les pàgines de *l'Avui*, en les sessions acadèmiques, a les quals assistia amb regularitat, discutia amb una serenor que no exclòia la passió pels problemes lèxics i gramaticals que s'hi plantejaven. Efectivament, la serenor i la passió, que poden semblar qualitats oposades, però que és veritat que no són pas excloents, eren dues de les característiques del nostre estimat company. La malaltia s'hi va rabejar amb crueltat, i els seus últims temps foren realment penosos. Els que l'hem conegut i estimat, certament, no l'oblidarem. Però, en una altra dimensió, no sembla gens arriscat de profetitzar que l'obra literària que ens ha deixat, els seus poemes i les seves narracions, amb el pas dels anys es confirmaran, cada vegada amb més força, com una gran obra literària, una de les més sobresortints de la literatura catalana de la segona meitat del segle xx.

Text llegit per Albert Jané en el Ple del dia 18 de desembre de 2006